

šanje nar težjih davkov, drugi del v koristne opéne naprave, postavim v pomnoženje deželjskih šol in boljši stanje učiteljev i. t. d. obrniti zamogel.

Gotovo lepa vesela prihodnost nam že blizo sveti! zdaj le zloznost, nerazdrtljiva edinost med vsimi brati deržave, in terdno zaupanje v naše prihodnje poslanike k Dunajskemu zboru.

Janez Cerer, uradnik velke colnje v Terstu.

Kakó in koliko bi bil slovenski jezik precej v šole in kancelije vpeljati. *)

V Novicah je bilo že zadosti govorjenja, ali je slovenski jezik že zdaj zadosti zrel za šolo in kancelije; ni potreba temu kaj privedati. Kakó pa bi se dal vpeljati, ni bilo še nič kaj povedano; zakaj beséde, s kterimi hoče slovenski zbór prošnjo do Cesarja in veliciga Dunajskiga zbóra dati, so le splošne, ali dajo le na znanje, kakor de bi vse dozdanje ob svojim času na enkrat moglo néhati in góli slovenšini prostor pustiti, kar se pa lože reče, kakor spolni. Zakaj, kakor bi trénil, se ne da vse iz nemških na slovenske nogé postaviti; drugač bi se nam godilo kakor Mažarjem, ki so s sklepam Požunskiga zbóra, ko bi mignil latinsino ovérgli, pa še zdaj niso slovnika izdelali, ki bi v oger-skim jeziku vse iména za vednosti in umetnosti obségl. Tudi smo z Némcí preveč zvezani (naj že to radi ali neradí hočemo), kakor de bi kar se od njih posloviti zamógli. Tudi jih je med nami več, ki čeravno se zdaj Slovence štéjemo, po svojih iménih ne moremo nekaj nemškiga rodú tajiti; in Némcí bi se nam lahko, kakor Čehám smejali, ko bi polno nemških lastnih imén med silno vnetimi Slovenci vidili. Ako bi pa za tega voljo hótli čakati, dokler bi Slovenšina vse té zoperstave zmagala, bi morebiti ne bilo tako kmalo. Potréba je pa, ne toliko zastran učenosti, temuž zavoljo vsakdanje potrebe s slovenšino precej, saj ne brez dolziga odloga, v šolo in kancelijo stopiti. Kakó in koliko bi se to lahko zgoditi móгло, naj bo tukej nekaj misel na znanje danih. 1. Pri šolah naj se razločijo višji in nižji šóle. V šolah na dežéli je na Krajskim slovenšina že davno vpeljana; na Štajarskim, Teržaškim in drugej tudi že več časa ni ptuja; tukej tedéj ni še le začénjati, temuž kar je začéto, le bolj popolnoma izpeljevati; zlasti manjka tam slovnice (gramatike) za slovenski jezik (za nemškiga se že dobí). To de pred drugim bi bila večí edinost v besédi in bukvah vošiti; do zdaj imá vsaka škóflja med Slovenci svoje šolske bukve kakor tudi zadosti posebno svojo besédo.

V mestnih nižjih šolah, ki so do zdaj več ali manj zgol nemške, naj se vpelje slovnica za slovenski jezik in napeljevanje za slovensko pismenost; de bi bilo nemško in slovensko po enaki póti združeno, kakor bukve: „Bláze in Néžica“ v več zgledih kažejo. To bi bila nar večí teža le za učénike. V zdanjih latinskih šolah bi se znala pervzétí bolj popolnoma slovnica za slovenski jezik, in semtertje tudi kako predstavljáje iz slovenskiga v latinsko in iz latinskiga v slovensko. To bi se lahko zgodílo, de bi se le stol za slovenšino iz deséte šole (bogoslovstva) v prvo ali drugo latinsko ponižal. Do zdaj je bilo res nekoliko čudno, de smo se nar pred učili nemšine, po

tem latinsine in grekšine — more biti tudi italijanskiga, francozkiga in angležkiga — slovenšino pa smo čisto v némar pustili; ali pa, kteri smo šli k bogoslovstvu, smo še popred hebrejsko, sirsko, kaldejsko in arabsko iméli, preden je bila slovenšina na versti! Pesništvo in govorníštvo v slovenskim jeziku se je prostovoljno že davno začélo v višjih latinskih šolah — že per ranjeim M. Čopu smó včasih kak slovensk izdélík dali; zdaj je téga veliko več.

V modroslovskih šolah bi lahko bila slovenska filologia (besedoslójve?) kakor tudi latinska.

Per bogoslovcih je ravno duhovno pastirstvo v Ljubljani, kar sostavnost in učenost tíče, v slovenšini tako visoko povzdignjeno, de je komaj še kaj vošiti; druge bogoslovské vednosti more biti bolj prav le per latinsini ostanejo, saj za en dél, ker duhovnim latinsine ni opustiti.

S takošnim ravnanjem ni samo začetik za slovenšino v šoli postavljen, temuž tudi pot napeljana, de bi dalje počasi se še kaj več moglo zgoditi. Kar na enkrat pa šola ne more biti vsa slovenska: od kod bukev tako naglo vzéti?

2. V kancelijah je slovenska beseda sicer zmirej v ustih, samo ne piše se ne; popolnoma vunkej vreči se pa nemšina, saj zdaj še, ne dá. Za kmeta je pa sila potreba, de bi se v kancelijah tudi slovenšina saj nekoliko v manjših rečéh precej pisala. — Če je kak kmet poklican, dobí nemški poklic, in íše celo uro in še bolj dalječ, de mu kdo pové, kaj de je; če bi bil tak poklic (Vorladung) v slovenskim jeziku, ga lahko sam ali kdo drugi razumé. To bi za kancelijo ne bilo pretežko, če kaj taciga slovensko pišejo — sej so le dve, tri verstice. — Če ima kmet poteriditi prejembo denarjev, kako majhno dolžno pismo narediti, manjši testament storiti ali kaj taciga, íše okrog kozjih dohtarjev; ali mu je zameriti, kér slovensko pismo v kancelii ne veljá? Naj se kaj taciga tudi v slovenskim pisanji vzame, ne bo treba zakotniga pisača; zakaj slovensko pisati jih več (še brez šole) zna, več bi se jih rado naučilo, do zdaj marsikterimu pisanje ni mar, kér ga nima kje rabiti. In tudi to storiti, kancelii ne bo pretežko, de bo slovensko pismo za veljavno vzela. Per tacih manjših rečéh, se tudi uradniki sčasoma slovenšine lahko bolj izučé. Tako bi prišla slovenšina brez težave v kancelijo, dokler bi se z nemšino na enako stopinjo vzdigniti mogla.

P. H. *)

Od poslancov za Dunajski zbor.

Dan, v kterim bojo izvoljeni možjé na Dunaji k deržavnemu zboru se skupej sošli, je že práv blizo. — Blagor ali gorjé cesarstva, blagor ali gorjé vsaciga stanú, torej tudi blagor ali gorjé katoliške vére v avstrijskih deželah — bojo ti izvoljeni možjé tam sklenili.

Části vredni gospod komisár Ambrož so v Novicah od 24. veliciga travna lepo in resnično razložili lastnosti, ktere so tem, ki bojo k imenovanemu zboru na Dunaj poslani, potrebne. Le eno še tukaj zraven pristavimo.

Volíte, preljudi! za Dunajski zbor možé, kteri zunaj od gospod Ambroža tirjanih lastnost tudi to imajo, de so dobri katoliški kristjani ne samo po iménu, ampak tudi v djanji; — možé, kteri bojo pripravljeni od svoje s. vére, ako bo potreba, očitno pričati, in se za njé resnice in pravice zoper sleherne nasprotnike katoliške vére junaško potegovati. — Zakaj v ta zbor bojo gotovo tudi kaki zoperniki katoliške vére prišli, — judje in protestanti in drugi, kterim je katolijska véra tern v pétí. —

Tirolci, glejte! kteri so med vsimi prebivavci avstrijskiga cesarstva nar bolj vneti katoljčani in zavoljo

*) Hvale vredna misel je, de ste pomenke v ti reči sprožili, kar se nam silno potrebno zdí, de se ta reč do dobriga prevdari. Ze davnej bi bilo vredništvo rado začélo od tega govoriti, pa sila opravkov ni pripustila, torej smo částitimu gosp. H. práv hvalečni, de so začeli od te reči govoriti. Zares lahko je izgovorjeno »staro ne veljá nič«, težji pa je dobro novo vpeljati. Prosimó tedéj, de naj se zvedeni rodoljubi z nar večim veseljem in práv natanjko te reči poprimejo in nam svoje misli v Novicah razodenejo, kakor so gosp. H. storili.

*) Prošnjo do slovenskiga zbóra v Ljubljani smó izročili zboru. Vredništvo.